

ПАМ'ЯТІ БОРИСА ВАСИЛЬОВИЧА РАДІОНОВА

30.01.2022 р. на 85-му році пішов з життя багаторічний завідувач відділення торакальної хірургії ДУ «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України», лауреат Державної премії України, премії НАМН України в галузі клінічної медицини, заслужений лікар України, доктор медичних наук, професор Борис Васильович Радіонов.

Радіонов Борис Васильович – відомий торакальний хірург, лікар, науковець, педагог, письменник. Зробив величезний внесок у розвиток фтизіопульмонологічної та торакальної служби СРСР та України. Провів понад 3500 операцій на органах грудної клітки та черевної порожнини. Ним надано ефективну лікарську та консультативну допомогу понад 15 тисячам пацієнтів. За понад 45 років роботи у ДУ «Національний інститут фтизіатрії та пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України» став автором понад 20 винаходів, майже 400 наукових публікацій, понад 20 методичних рекомендацій та інформаційних листів, 9 монографій та низки мемуарів. Був відповідальним секретарем збірників «Туберкульоз» та «Пульмонологія». Рецензент наукових статей у профільних журналах, зокрема – «Клінічна хірургія», що індексується авторитетною наукометричною системою Scopus. Член редакційних рад численних наукових журналів. Учасник понад 50 наукових форумів різного рівня представництва.

Б. В. Радіонов народився 22 серпня 1937 р. у м. Єйськ Краснодарського краю, напередодні однієї з найстрашніших воєн за всю історію людства – другої світової війни. У сім'ї Радіонових було троє синів та донька, батько з перших днів війни був призваний до війська і зник у горнилі битв. Дітям досталася тяжка доля воєнних та, не менш тяжких повоєнних років з бідністю та усіма негараздами. Одним з істотних мотивів вибору Б. В. Радіоновим професії після закінчення школи було бажання якнайшвидше отримати самостійність, щоб полегшити життя матері, яка робила все можливе, щоб забезпечити бодай мінімально належне утримання своїх дітей. В 1955 році він поступив до Одеського морського медичного училища, яке готувало медиків, переважно,

до служби у військово-морському флоті. На той час військові училища, окрім надання спеціальності, допомагали ще й фактично вижити, забезпечуючи проживанням, харчуванням та обмундируванням.

У подальшому, училище було переведене до м. Києва. Після закінчення навчання з відзнакою в 1958 р. Б. В. Радіонов поступив до Київського медичного інституту, де, з перших років навчання захопився хірургією. Навчання він доповнював заняттями у студентському хірургічному гуртку під керівництвом проф. М. С. Коломийченка та роботою фельдшером у службі швидкої медичної допомоги. У результаті, по закінченні інституту, він отримав не тільки теоретичні знання, але й істотні практичні навички, вже мав досвід самостійного виконання основних ургентних хірургічних втручань.

По закінченні інституту Б. В. Радіонов протягом року працював судовим лікарем у Азово-Чорноморському пароплавстві, де йому виявилися дуже доречними знання і вміння, набуті в умовах попереднього різнопланового професійного навчання.

Однак його притягувала хірургічна діяльність і в 1965 р. він поступив за конкурсом до ординатури Київського НДІ туберкульозу та грудної хірургії за спеціальністю «торакальна хірургія». І вийшло так, що з цим інститутом виявилось пов'язаним усе його подальше життя. Його вчителями й наставниками були основоположники української торакальної хірургії академік М. М. Амосов та професор Г. Г. Горовенко, значного досвіду та знань він набув завдяки провідним тоді спеціалістам — торакальним хірургам професорам Б. М. Брусиловському та І. М. Сліпусі.

Із самого початку він проявив зацікавленість і у веденні, окрім практичної, й наукової діяльності, що дозволило йому в 1972 р. успішно захистити дисертацію на здобуття наукового ступеню кандидата медичних наук «Значення гіпоксичних тренувань у підготовці до пневмонектомії у хворих з поширеним фіброзно-кавернозним туберкульозом легень».

У подальшому Борис Васильович увійшов до групи провідних фахівців інституту, які започаткували та реалі-

зували наукову і практичну концепцію розвитку пульмонологічної служби, яка стала першою на теренах колишнього СРСР. Він став одним з фундаторів нового, на той час, напрямку – хірургічної пульмонології. Розроблена ним концепція щодо клініки, диференційної діагностики, консервативного та хірургічного лікування різних видів гострих та хронічних нагноювальних захворювань легень з ускладненим та обтяженим перебігом і до наших часів є основою для надання допомоги відповідним контингентам хворих. Накопичений матеріал дозволив йому виконати й захистити в 1982 р. дисертацію на здобуття наукового ступеню доктора медичних наук «Ефективність та оцінка результатів комплексної передопераційної підготовки та хірургічного лікування хворих з хронічними нагноювальними захворюваннями легень».

У 1983 р. Б. В. Радіонов очолив клініку торакальної хірургії інституту.

Йому належать фундаментальні наукові дослідження щодо клінічного застосування диметилсульфоксиду (ДМСО), у хворих з нагноювальними захворюваннями легень та їх ускладненнями. Вперше в нашій країні та колишньому СРСР ним було проведено медико-біологічні дослідження із застосуванням ядерно-магнітного резонансу з вивчення ефективних поєднань комплексотворень – «ДМСО+антибіотик» — практично з усіма класами антимікробних засобів, що існували в країні. Ним, вперше в Україні, впроваджено методики лікування хворих з тяжкими нагноювальними процесами, гангrenoю легені, сепсисом із застосуванням супермаксимальних доз антибіотиків у поєднанні з ДМСО.

У клініці під керівництвом Радіонова Б.В. було впроваджено у практику новий вітчизняний антисептик — декаметоксин. Б. В. Радіонов, модифікував і впровадив у практику нові хірургічні технології — трансплевральну реампутацію кукси головних бронхів при куксових норіцях, операції з трансстернального доступу і через порожнину перикарда, принципово роздільну обробку елементів кореня легені, етапне хірургічне лікування хворих з різними видами легеневої патології. Впровадження цих методик допомогло значно знизити кількість та тяжкість післяопераційних ускладнень та летальних наслідків. Б. В. Радіонову належать дослідження, що стосуються питань показань та протипоказань до хірургічного лікування хворих на туберкульоз, НЗЛ, онкопатологію та інші види легеневих захворювань у поєднанні з цукровим діабетом, амілоїдозом, лікарською стійкістю, алергозами, бронхіальною астмою та багатьма іншими видами патології.

Протягом понад 20 років Б. В. Радіонов працював на посаді головного торакального хірурга МОЗ України і вів велику організаторську роботу та надавав хірургічну допомогу, практично у всіх обласних торакальних центрах. За його безпосередньою участю у 9 областях України створено та успішно функціонують великі цен-

три торакальної хірургії. За завданням МОЗ України ним було розроблено та затверджено кваліфікаційні вимоги за спеціальністю «торакальна хірургія» для атестації лікарів на різні категорії. Спільно із колективом співробітників кафедри пульмонології Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика брав участь у створенні комп'ютерної програми «Збірник питань та тестових завдань для атестації лікарів з торакальної хірургії».

Багато років професор Б. В. Радіонов був членом спеціалізованої вченої ради Національної медичної академії ім. О. О. Богомольця МОЗ України з хірургії та спеціалізованої вченої ради з пульмонології при Інституті фтизіатрії та пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України. За організаційно-методичні та науково-практичні розробки щодо вдосконалення хірургічної допомоги хворим України він нагороджений медалями та дипломами багатьох державних та міжнародних виставок.

У 1997 р. комітет з державних премій України присвоїв професору Б. В. Радіонову звання «Лауреат державної премії України в галузі науки та техніки» за комплексну працю «Наукова розробка та створення системи пульмонологічної допомоги в Україні». У грудні 2000 р. йому надано почесне звання «Заслужений лікар України».

Як науковий керівник професор Б. В. Радіонов виростив плеяду вчених, які сьогодні з успіхом продовжують наукову та практичну діяльність у рідному інституті та інших медичних закладах. Це професори І. А. Калабуха, І. Д. Дужий, доктори медичних наук В. А. Юхимець, Ю. Ф. Савенков, кандидати медичних наук О. В. Хмель, Я. І. Пристайко, Я. М. Волошин, П. І. Чепель, І. К. Марчук та інші. Аспіранти іноземних держав Мішель Ель-Хаулі Амін та Лемеджі Натагалу Лоуренс, захистивши кандидатські дисертації у Києві, успішно працюють за спеціальністю відповідно у Лівані та Мозамбіку.

Вже навіть перебуваючи на заслуженому відпочинку, Борис Васильович продовжував приймати активну участь у житті торакальної спільноти. Він підтримував спілкування з колегами, його звернення та привітання неодноразово були представлені на професійних форумах. За останнє десятиріччя він видав низку мемуарів та книжок загальної соціально-філософської направленості.

Протягом свого життя професор Б. В. Радіонов допоміг тисячам і десяткам тисяч хворих, посприяв відбутися у спеціальності не одному десятку практичних лікарів та науковців і запам'ятався щирою, приязною, життєрадісною людиною. Він ознаменував собою цілу епоху у торакальній хірургії, гідно продовжуючи справу своїх вчителів-попередників — Миколи Михайловича Амосова та Григорія Гавриловича Горовенка.

Ми осиротіли. Але Борис Васильович назавжди залишається у нашій пам'яті.

*Правління Асоціації фтизіатрів і пульмонологів України
Правління Асоціації торакальних хірургів України
Редакційна колегія «Українського пульмонологічного журналу»*